

Hans Preben Lundstrøm

Vikingenes blodige rykte

Bacheloroppgave i Historie - Bachelorstudium

Veileder: David Bregaint

Mai 2022

Hans Preben Lundstrøm

Vikingenes blodige rykte

Bacheloroppgave i Historie - Bachelorstudium
Veileder: David Bregaint
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Kunnskap for en bedre verden

Innhold

Tematikk.....	2
Problemstilling	2
Hvem var vikingene?	3
En voldelig tid	4
Tanker om kilder	5
Kildemateriellet.....	6
Kort om oppgaven.....	7
Del 1 - Vikinger fra A til Å.....	8
Hvem var vikingene?	8
Vikingenes suksess.....	10
Hvorfor angrep de?.....	12
Hva gjorde de for å fortjene deres rykte?	14
Del 2 - Var vikingen alene?.....	16
Vold i Nord-Afrika.....	16
Vold i Sentral-Europa.....	17
Vold på de britiske øyer.	18
Del 3 – Diskusjon, argumenter og meninger.....	19
Forskjeller og likheter	19
Tanker om forfatterskap	20
Problem med problemstillingen?	21
Barbariske villmenn?.....	22
Avslutning	23
Litteraturliste	25

Tematikk

Et kjapt søk på nettet om viking gir over 2,4 millioner treff. Lett oppsummert så er det hårete menn i bar overkropp gjerne tatt ut fra den populære serien Vikings. Videre er det i all hovedsak dragebåt og øks som illustrerer hva viking er når man søker på nettet. Selv om 2,4 millioner treff virker høyt så er det mange andre søk som får over 100 millioner treff. Skulle man heller søke på «Vikings» som i den populære serien, så får man 431 millioner treff. En uttalelse om hvor populære vikinger er i dag. Med stadig nye serier, filmer og spill er populariteten av vikinger et faktum. Som Ustvedt skriver om, så er det en eksplosjon av firmaer og selskaper som har viking i navnet.¹ Alt fra elektrikere, shipping, rengjøring, EiendomsService, bilberging, cruisebåter og med mer. Dette gjør vikinger svært relevant i dag. Vikingene herjet rundt om i Europa for omtrent 1000 år siden. Alt fra slutten av 700-tallet til rundt 1100-tallet. De plyndret, ødela, voldtok, kidnappet og stjal eiendom. Anders Winroth skreiv i boka the age of the vikings - «We are both spellbound and repelled by the vikings». (Winroth, 2014, s. 8). En veldig passende forklaring, for på lik linje som at vi er fasinert av vikingene så kan det være lett å glemme hva de faktisk gjorde. Og for de so muligens er klar over vikingenes handlinger, så er det frastøtende handlinger for en i dag. For mange så kan det være umulig å forstå alt av vikingenes handlinger. Jeg ønsker å se nærmere på vikingenes rykte. Var vikingene de brutale barbariske folkene vi tror, eller ligger det mer i historien?

Problemstilling

Det er velkjent at vikingene var voldelige og brutale menn. Siden vikingene ble avbildet som det ekstreme, som Gudsvrede og rene apokalypsen så må de ha skilt seg ut fra alle andre på den tiden? Var vikingene virkelig de barbariske villmennene, og i så fall i hvilken kontekst? For å lettere kjenne vikingene så tenker jeg det er en naturlig oppdeling i å se på tidligere forskning, om hvem vikingene var og om de var de ville, barbariske, blodtørstige mennene. Den andre naturlige oppdelingen er å se nærmere på vikingtiden bare uten vikingene. Altså å se på vold utført av andre i denne perioden. Dette for å se om vikingene faktisk skilte seg fra datidens vold. Men først må vi kaste litt lys på hvem vikingene var og hvordan blir de fremstilt i dag.

¹ Ustvedt 2004: 10

Hvem var vikingene?

I dagens litteratur er det mye av det samme når det kommer til vikinger. Det er i hovedsak to tilnærminger som blir tatt. Den første omhandler nærmere en romantisk tilnærming om hvor lett det er å misforstå vikingene, for å bare se vikingene for vold og glemme vikingenes kultur, levemåte, språk og litteratur. Deres ekskursjoner og handelen som ble gjort. Den andre tilnærmingen som er vanlig er å legge mye vekt på volden, om at det var noe nytt som skjedde da vikingene kom og plyndret. Noe revolusjonerende, både med deres metode og grunn for plyndring. Dette vet vi ikke stemmer, før Lindisfarne hadde dert vært vikinger på de birtike øyer. Dette var i år 787 hvor det kom tre skip med «northmen» i Wessex, de ble møtt av kongens fogd. Nord-mennene ente opp med å drepe de utsendte fra kongen.² Som det skriver i angelsaksiske krønike etter at Nord-mennene drepte kongen utsender, «... These were the first ships of the Dansih men which soughtout the land og the English race.» (Swanton, 2000, s. 55). Heller ikke var grunnen til å plyndre noe nytt, dette får vi se senere når vi skal se på vold på vikingtiden uten vikinger. Det som var overaskende, var at de kom fra havet.

En påpekning jeg må ha med er om et ord som kommer til å bli gjentatt mye i oppgaven, viking(er). Vikingene har hatt en del navn som kjennetegner de. I angelsaksiske krønike om slaget ved Brunanburh i år 937 refereres vikinger som «men of the north».³ Samt blir vikingene omtalt som «Danes», «Northmen» men aller mest blir vikingene gjenfortalt som «raiding-army» i angelsaksiske krønike. Kilden som angelsaksiske krønike legger en forskjell i om det er Danes eller ikke, da de var kjent med hvem som var Daner og hvem som ikke var det. Betydning av ordet viking i dag er forbehold de Skandinavene som reiste fra Skandinavia. Yngvar Ustvedt skriver i «verre enn sitt rykte» - 2004; at det er to sterke grunner til bakgrunnen til ordet viking. Enten en oversettelse av det gammelnorske ordet vig (kamp, strid) eller vik som i ei bukt eller ei vik. Dette ledet forskere til å tenke av vik eller bukt var geografisk beskrivelse. Da kom forståelsen at viking var mann fra viken, hvor viking var navnet på folket som kom fra viken, nåværende Oslofjorden.⁴ Donald Logan har en god forklaring og mening på ordet viking i «The vikings in history». Betydningen av ordet viking kan bli sammenkoblet med ord som pirater, røver og ranere.⁵ I alle kildene som tar for seg hva en viking er så legges det vekt på de som dro fra Skandinavia. I all hovedsak så var plyndringen i hva som kan blir forklart som en «plyndresesongen», på våren og høsten var det

² Ustvedt 2004: 45

³ Swanton 2000: 106

⁴ Ustvedt 2004: 27

⁵ Logan 2005: xvi

jordbruk som sto i fokus.⁶ Skandinavene var også gode krigere, dette skyltes at de trente med våpen i en så tidlig alder som fem, seks år gamle. Det var bare guttene som dette var aktuelt for.⁷ Guttebarna skulle konkurrere i idrettsleker fra de var ti år gamle og det var forventet at de skulle være fullt utviklet idrettsmenn ved en alder av 12 år. Alle konkurrerte sammen, det vil si at barn på ti år konkurrerte med og mot voksne.⁸ Ifølge Egils saga (Skalla-Grimssonar) så kunne disse idrettslekene gå hardt for seg, sådan at Egil Skallagrimson fra Island drepte motstanderen sin da han var syv år gammel. Disse lekene kunne lett se ut som kaos og brutale for fremmede, men de var fulgt med bestemte regler og man skulle vise kontroll samt respekt.⁹ Dette er kort om hvem vikingene var. I løpet av oppgaven så kommer vi nærmere på deres handlinger og andre folk sine tanker om vikinger. For å skjønne vikinger bedre og lettere se deres rykte i datiden så er det viktig å se datiden for hva den var. Voldelig.¹⁰

En voldelig tid

Som vi kommer inn i senere i oppgaven så vil det vise seg at folk fra 700-tallet til slutten på 900-tallet var flinke til å krige. For med eller uten vikinger i bildet så var det mer enn nok av vold, ødeleggelse, dreping og truende situasjoner. Eksempler jeg kommer til å bruke kommer fra Nord-Afrika, Sentral-Europa og fra de britiske øyer. For min del er det ikke noe tvil om at det var en voldelig tid. Til det punktet hvor Winroth kalte kapittel 2 for «Violence in a violent time», i boken som er nevnt over. Også i introduksjonen til boka så poengterer han at «The middel ages were a violent time overall ...» (Winroth, 2014, s.9). Et eksempel på vold i perioden er krigføringen og invaderingen av den iberiske halvøy i år 711.¹¹ Da Tariq. B. Ziyad/ Tariq ibn Ziyad. Gikk inn i dagens Spania og erobret by etter by for å så få følge av Musa b. Nusair. Den første byen Tariq erobret var Carteya i Sør-Spania hvor han beordret sine menn til å partere opp likene til fienden og koke dem, for å så slippe fangene fri. Fangene fortalte hva som hadde skjedd og dette puttet Guds frykt i deres hjerter.¹² At mennesker skader mennesker er ikke noe nytt. Det var krig, plyndring og elendighet lenge før vikingene, og det har vært et tema lenge etter vikingene. Videre herjet Charlemagne i Sentral-Europa. Hans kampanjer i dagens Tyskland, Nord-Italia, Ungarn, Nederland og Belgia var på ingen

⁶ Hjarðar 2020: 14

⁷ Hjarðar 2020: 14

⁸ Hjarðar 2020: 14

⁹ Hjarðar 2020: 14

¹⁰ Winroth 2014: 9

¹¹ Pirenne 1968: 155

¹² Melville & Ubaydli 1992: 4 & 5

måte en fredelig affære, dette skal vi innom senere. Samt så er det bare å i angelsaksiske krønike for å bli vitne til volden som befant seg på de britiske øyene før vikingene kom. Det var nok av kaos før vikingene var inn i bilde, et eksempel på det er fra år 686, hvor Cædwalla og Mul plyndret Kent og Wight, året etter ble Mul og tolv andre menn brent i Kent. Og Cædwalla plyndret Kent igjen.¹³ Videre kommer det historier som i år 796, hvor kongen av Mercia «ravaged» Kent og tok til fange kongen av Kent, Eadberht Præn. Kongen av Kent ble bundet og ført inn i Mercia hvor hans øyne ble fjernet og hendene skjært av.¹⁴ Dette var kun et par eksempler på hva som ble fortalt i angelsaksiske krønike som viser til en voldelig tid. Alt dette viser bare det mange vet i dag, at vikingene ikke hadde et monopol på vold, heller ikke kom de på noe originalt for sin tid med plyndring og jakten etter rikdom. Allikevel så er det vikinger som lett blir assosiert med vold på den tiden og ikke Charlemagne eller småkonger i dagens England.

Tanker om kilder

Alle har noe de kan si om vikinger, i alle fall i Norden om det er faglig eller ikke. Om det er fra et spill, serie, bok eller tegneserie så er det alltid noe. En gammel klassiker er vikinger med horn i hjelmen, på dette tidspunktet så har nok alle fått det med seg at dette ikke er sant. En annen visstnok myte er at vikingtiden var før romertiden.¹⁵ Som da heller ikke stemmer. Med det er ikke bare vrangforestillinger blant allmenheten som setter spor etter seg, det er også myter og vrangforestillinger om vikinger blant akademikere skriver Coupland om i «The Vikings on the Continent in Myth and History». Spesielt farlig blir det da en myte fester seg til noe som er litt sant og blir repetert om og om igjen til man tror det er allmennkunnskap. Et eksempel der er hvor vidt vikingene faktisk hadde en vikingbaseleir på øya Noirmoutier i Aquitaine. For det finnes flere eksempler hvor det blir fortalt at øya Noirmoutier var en base for vikinger. Problemet som Coupland tar opp, er at det i dag er et faktum. Men når vi ser nærmere på kildene fra da så peker de på to ting som gir grunn til spekulasjon. Den eneste kilden til at det var en slik øy er i Annals of St-Bertin. Da blir øya også plassert mer sør. Den andre kilden er i Nantes krønike som ble skrevet på 1000-tallet. Da skrev de at vikingene dro til øya etter angrepet som skjedde i år 843. For å så skrive om at vikingene dro samme år fra øya i september. Problemet med dette er at i den samme tiden så er det registrert at katedralen

¹³ Swanton 2000: 38

¹⁴ Swanton 2000: 56

¹⁵ Coupland 2003: 186

ble reparert i den tiden vikingene visstnok var på øya. Det virker veldig usannsynlig at de ville reparere katedralen om vikingene var like ved, hevder Coupland. Dette viser oss om hvor mye det er å tenke på når man skal håndtere historiske kilder, om hva som er troverdig og hvordan man oppfatter en kilde ovenfor en annen og tar til betraktning om hva man skriver videre. Alt dette er også vurderinger jeg sitter med konstant da jeg jobber med alt av kilder. Selv de mest kjente hendelsene må tenkes over. Dette påvirket måten jeg jobbet med kilder og hvor jeg da også ville se etter flere kilder som hadde historien lik.

Kildemateriellet

Kildene jeg bruker er på dette tidspunktet omtrent et dusin bøker og en håndfull med artikler. Det er i hovedsak to bøker som er oversatt som er så nærme datidens ord jeg kommer, den angelsaksiske krønike og Annals of St-Bertin. Disse to har hjulpet meg med både å kunne dobbeltsjekke hendelsesforløpet, med årstall og se tiden år fra år. Samt har de hjulpet med å gi meg en innsikt over forfatterens oppfatning av vikingangrepene sett fra synspunktet som et offer. Et område de hjelper lite med er i de små detaljer om hendelsesforløpet, med det mener jeg at de er lite beskrivende. Eksempler på dette vil være at vikingene kom og overvintret eller at de forflyttet seg fra en by til en annen by. Det gir ikke det fulle bilde av hva som skjedde eller konsekvensene av dette. Som sagt så har både annals of St-Bertin og angelsaksiske krønike vært et fint innblikk til hendelser, men når det kommer til redegjøring for vikingenes rykte har jeg måttet se på andre kilder. Videre så har jeg hatt en tanke bak i hodet om at krøniken og annaler er skrevet med et formål for enkelte og derfor muligens ikke er den mest pålitelige kilden. Litt mer moderne litteratur har vært, Verre enn sitt rykte, Oxford illustrated history of the vikings og the age of the vikings, for å nevne de mest brukte. Alle har tatt for seg et mer balansert syn på vikingene. I Winroth bok «The age of the vikings» var det misforståtte vikinger som var slemme og eventyrlystige. Altså han la ikke skjul på hva vikingene gjorde samt så gikk han forbi det for å gi et annet lys på vikingene. Dette gjorde han dels med å dele opp vikingene i to klasser. Den første handler om de som var ute og plyndret og fikk navnet vikinger, den andre var de som var i Skandinavia og ikke plyndret. For å vise at ikke alle som var fra Skandinavia var vikinger. Samt så gikk Winroth inn i de sidene av vikingene som ikke har fått det fokuset det fortjener med religion, politikk, kolonisering, handel og påvirkningen av vikinger i Europa fra et ikke voldelig side. En annen bok jeg har brukt en del i oppgaven min var Verre enn sitt rykte som er skrevet av Yngvar Ustvedt, den går over vikingenes historie på en ærlig måte, men ved å fokusere på det vonde

vikingene gjorde. Det virker som at det skal være en påminnelse om den voldelig siden. Om hvilket rykte vikingene fikk basert på hva de gjorde. Når det er sagt så er ikke boka på noen som helst form urettferdig mot vikingene, den tar for seg mer enn bare grusomhetene vikingene gjorde og setter det i lys av tiden det skjedde. Til slutt så tar den for seg også den «nye» vikingen, fra 1800-tallet. Hvor det ble en endring i måten vikinger ble skrevet om i litteraturen. Ustvedt presiserer en endring frem og tilbake om hvordan vi tenker på vikinger. En annen bok jeg har tatt i bruk er Oxford illustrated history og the vikings redigert av Peter Sawyer. Denne boken tok jeg i bruk fordi den inneholder nøye beskrivelse av detaljer. Her er det mer enn bare det voldelige, men også om livet til vikingene og deres væremåte samt konsekvensene av deres handlinger for dem og for ofrene. En detaljert bok som tar i bruk både arkeologiske funn av plasser, gjenstander og nedskrevet kildemateriell.

Kort om oppgaven

Oppgaven min fokuserer på å se vikingenes rykte som barbariske villmenn og muligheten om å presentere et balansert syn på vikingene i den voldelige tiden vi kjenner som vikingtiden. For det er med null intensjon å revaske vikingene, heller ikke å sette de i et nytt lys som viser de som uskyldige snille menn. Som nevnt så har mange en formening om vikingene, og de fleste kan nok si seg enige om at det er store og sterke menn med øks som plyndrer. Dette forteller ikke det hele bildet, og det er det store bilde med mange faktorer som vi skal se nærmere på. Men Charlemagne plyndret og drepte i en større skala enn vikingene gjorde så er det fremdeles vikingene som er barbariske mens Charlemagne blir hedret som Europas far.¹⁶ Historien som ble skrevet av munk og andre i presteskapet hvor de hadde monopoliserte litteraturen presenterer vikingene på en side av skalaen og det er i stor grad den siden vi tenker på med vikinger.¹⁷ Det er her det skurrer seg til, hvor jeg ønsker å løfte blikket til samtlige for å vise et sant bilde av hva som skjedde. Særlig da vikinger i dag er veldig populært, med stadig nye filmer, serier og spill så er det best om de blir sett på en sannferdig måte. Var vikingene disse barbariske villmennene? Oppgaven min er å se på vikingene som en separert del, vold i samtid uten vikinger som en annen del. Og til slutt å viser til likheter og forskjeller mellom vikingene og andre i denne perioden. Dette for å se om vikingenes rykte som sannferdig og en god representasjon av vikingene.

¹⁶ Winroth 2014: 43

¹⁷ Winroth 2014: 12

Del 1 - Vikinger fra A til Å

Hvem var vikingene?

Jeg begikk meg ut på å skrive denne oppgaven om vikingenes rykte med en stor feil i tankene. Min tanke var at vikingene var grusomme, men de kan ikke ha vært verre enn andre på den tiden? Altså skulle jeg ikke renske vikingene, heller ville jeg ikke prøve å fremstille de som noe de ikke var, uskyldig og misforstått. Snarere ville jeg presentere hvem vikingene var og gi et så ærlig og muligens et mer balansert bilde av vikingene og hva vikingtiden var. Vikinger er et relativt nytt begrep, som Donald Logan skriver så identifiserte ikke Skandinaverne seg som en viking. Deres selv-identifisering ville være knyttet til den regionen de bodde.¹⁸ Gjennom tiden så er det vært en del beskrivelser av Norden og de som bor der, en av disse beskrivelsene kom fra Jordanes på 500-tallet. Selve Jordanes er det lite dokumentasjon på, det vi kan si er at han selv kalte seg en goter og er født tidlig på 500-tallet.¹⁹ Jordanes var den som nevnte danene for første gang i europeisk litteratur. «Disse folkene slåss med en villskap som var de vilddyr.» (Ustvedt, 2004, s. 66) Allerede her kan man se starten på Nordens-menn sitt rykte som usivilisert. Videre ble skandinaverne beskrevet som kannibaler som parrer seg i offentligheten og åpenlyst med sin egen mor og søster.²⁰ Dette er Strabo (63 f.Kr. – 25 e.Kr.) sin uttalelse. Ustvedt skriver at det ble overdrevet til det punkt at det ikke er sant, da forfatteren Strabo selv ikke hadde noen troverdige vitner til disse handlingene. Strabo kunne fortelle om at det var et krigersk folk oppe i nord som røver og brenner. Selv om at det er mye usant og overdrivelser fra forfatterens side så er det verd å legge merke til hvilke tanker som var i omkrets på den tiden om «villmennene» i nord. Det er også verd å nevne at Strabo levde nærmere år 0, vel 700-800 år før vikingtiden. Det er likt som at fremtidens mennesker skulle tatt ordet fra noen som var i Skandinavia på 1200-tallet for å vite hvem vi i dag er. Så hovedgrunnen for at jeg tok med Strabo er ikke for harde fakta om hvem vikingene var. Snarere for å se på hvem som bodde i Skandinavia «før» vikingene og for å gi et bilde av hva andre kunne tro om Skandinavia.

Vikingenes rykte ble mer eller mindre skrevet i stein etter angrepet på de britiske øyer. Da det var vikingenes ofre som skrev om angrepene, gjerne prester, biskoper eller munkene.²¹ Da var naturlig at vikingene ble avbildet i et dårlig lys. Reaksjonen av vikingangrepet på Lindisfarne

¹⁸ Logan2005: xvi

¹⁹ Skard. 1932: 8

²⁰ Ustvedt 2004: 65

²¹ Winroth 2014: 21

i år 793 gjør dette veldig åpenbart. Massehysteri og rabalder kom fra Alkuin som levde i hoffet til Charlemagne på den tiden.²² Selv et år etter angrepet så hadde Alkuin ikke kommet seg bort fra tanken, da han fremdeles skrev brev til en engelsk biskop og biskopens prester.²³ Alt i alt så skrev han syv tykke brev om hva som hadde skjedd, disse brevene var adressert til konger, abbeder, biskoper og andre menn med status.²⁴ Alkuin hevdet at angrepene fra vikingene var en straff fra Gud, da menneskene i England hadde syndet forlenge, og gått for langt. Gud måtte straffe handlinger som stjeling, å hore seg, å lyge og å voldta.²⁵

En annen beskrivelse det er verd å nevne er den som kommer fra Ibn Fadlan, en araber som beskrev en høvding begravelse. Som Donald Logan skriver, «No witness of the Vikings anywhere or at any stage in their history provides a more detailed and vivid account than Ibn Fadlan, the ambassador from Baghdad to the Bulgars» (Logan, 2005, s 179) Det er ingen eksempler eller oppfatninger om vikinger som er som hva Ibn Fadlan kommer med. Denne samhandlingen er så å si nevnt eller skrevet i nesten alle kildene om vikingene jeg har vært borti. Nettopp for den er så detaljert og det er masse å hente fra hans beskrivelser om vikingene og hva vikingene gjorde. Fortellingen om høvdingen sin død er fascinerende fordi den er intens og detaljert. Da høvdingen døde ble han lagt i en midletidlig grav for å orden i stand båten hans, den han skulle kremeres med. Også ble slavene og tjenerne hans spurt om hvem som ville dø sammen med han. Den som vil og har sagt at de skal dø med han kan ikke trekke seg. Denne gangen var det en slavinne som ville dø sammen med sin herre. Hun ble passet på og i ti dager var det bare sang, drikking, spising og andre gleder.²⁶ På selve kremerings dagen ble det ofret hester, en hund, høner og kyr. Alle ble drept, hugget opp og lastet inn i båten. Båten ble lastet opp av våpen, smykker og klær, dette for å kunne ta med seg videre. Slavinna gikk fra telt til telt og hadde seksuell omgang med alle telteierne. Da de var ferdige med henne så sa de til henne følgende, «fortell din herre at jeg gjorde dette av kjærlighet til ham». (Logan. 2005. s.180) Slavinna ble så løftet opp i luften tre ganger, den siste løftet sa hun – Jeg ser min herre som sitter i paradiset, paradiset er grønt og nydelig. Sammen med han er menn og gutter, han kaller på meg, ta meg til han.²⁷ Hun blir tatt med inn i gravkammer av seks andre menn og hva som blir beskrevet som dødens engel. Der hver av de seks mennene har seksuell omgang med henne. Etter på blir hun plassert ved siden av sin

²² Winroth 2014: 21

²³ Ustvedt: 2004: 63

²⁴ Ustvedt 2004: 64

²⁵ Ustvedt 2004: 64

²⁶ Logan 2005: 180

²⁷ Logan 2005: 181

herre hvor to holder føttene hennes, to holder hendene hennes. Dødens engel tar et tau rundt halsen hennes som blir gitt hver ende til de to resterende mennene. Dødens engel tar frem en dolk som hun stikker inn og ut mellom ribbeinene til slavinna mens de kveler henne til hun døde.²⁸

For ordens skyld gjorde jeg et forsøk på kortversjonen av fortellingen uten å etterlate essensielle deler av ritualet. Alt dette er for oss veldig fremmed og om det ikke var skrevet ned av et øyevitne så har det vært så fjernt at det virker ikke sant. Kanskje litt på den samme måten kunne Ibn Fadlan også oppfattet dette. Denne begravelsen viser etter vår egen standard hvor barbariske selv en begravelse/ kremering var. Denne fortellingen om høvdingens begravelse viser en sterk forskjell på to kulturer og religioner. Det er derfor jeg har dedikert den delen for å kunne vise et innblikk i hva andre så og tenkte om vikingene og deres ritualer.

Vikingenes suksess

Her skal vi se nærmere på hvem vikingene var, hvordan angrep de og hvorfor angrep de. Hva var det vikingene gjorde for å få det rykte de fikk? Aller først ønsker jeg å rette oppmerksomheten til selve nøkkelen for vikingens suksess, angrepsmetode og utstyr. Skipsbyggervellkunsten var nettopp det, en kunst. Skipene var kremen av vikingenes suksess da de demonstrerer vikingenes maktgrunnlag mot Europas kyst. Dens kombinerte evne til å bære tungt, reise fort, ligge lavt og reise opp elver er noe unikt og farlig med skipene. Selv om selve tradisjonen med å bygg skip ikke differensierte mellom Skandinavia og andre deler av Nord-Europa så viser arkeologiske funn til at vikingenes skip var slankere, letter og kjappere enn hva engelskmennene og antagelig også hva frankerne hadde. Disse faktorene var med på å få vikingskipene til å prestere på et høyere nivå.²⁹ Skipsbygging i Skandinavia var ikke noe anderledes enn andre deler av Europa på den tiden, men det var også en annen viktig faktor for at Skandinavene var sjøfarende folk. Da de fleste av deres «byer» var plassert ved kysten gjorde at de var naturlig trekket til kysten i Norge og Sverige. Danmark var det ingen til få plasser lang unna kysten da det er en rekke øyer som mer eller mindre er tilkoblet. Så det å ha en tilstedeværelse på havet og kysten var å ha makt.³⁰ Det å ha et veletablert sjøkraft ville ikke vært nok alene for å plyndre som vikingene gjorde. Det er da vikingenes taktikk med hit-and-run utgjorde en stor fordel. Både i angrepet alene, men også for å komplimentere de raske

²⁸ Logan 2005: 181

²⁹ Sawyer 1997: 182

³⁰ Sawyer 1997: 182

båtene. I samtlige kilder så er det nevnt om vikingenes evne til å angripe med hastighet av lynet for å så å trekke seg unna med rikdom. Denne «hit-and-run» taktikken sikret vikingene stor rikdom for få tap. Et eksempel av vikingenes lynangrep var i år 810 da vikingene angrep Fresia med en styrke på 200 båter.³¹ Da disse nyhetene nådde keiser Charlemagne beordret han hæren om å samles og dra nordover. Charlemagne ble med hæren nordover selv, og før de kom frem så fikk de nyheten om at vikingene allerede var på vei hjem. Den frankiske hæren hadde samlet seg til ingen nytte.³² Flere slike eksempler finner man i Annals of St-Bertin og i den angelsaksiske krønike. Dette er tydelig i år 997 og 998 i angelsaksiske krønike.

997. Here in this year the raiding-army travelled round Devonshire into the mouth of the Severn, and there raided, both in Cornwall and in Wales and in Devon; then they went up at Watchet,' and wrought great harm there by burning and by slaughtering of men, and after that turned back round Penwith Tail to the south side, and then turned into the mouth of the Tamar, and then went up until they came to Lydford,' and burned and killed everything that they met, and burned down Ordwulf's monastery at Tavistock, and brought indescribable war-booty with them to the ships. (Swanton, 2000, s, 131)

998. Here the raiding-army turned eastward again, into the mouth of the Frome, and went up as widely as they wanted into Dorset. And an army was often gathered against them, but then as soon as they should have come together something always started a retreat, and they (the raiders) always had the victory in the end. (...) (Swanton, 2000, s, 131)

Dette var to direkte sitater fra Anglo-Saxon Chronicles (2000), begge disse viser indirekte til hit-and-run taktikken samt hvordan forsvarerne reagerte. Her er det i år 997 hvor de reiste rundt Devonshire og plyndret tre plasser, Cornwall, Wales og Devon. Dette er et av flere tilfeller hvor vikingene er mye på flyttefot og demonstrerer hit-and-run taktikken. Hvor de til synelatende kan gjøre det de vill uten at noen rekker å forsvare seg. De drar fra plass til plass og nærmest bare forsyner seg med de rikdommene som er der. Hvor de dro med en ubeskrivelig mengde skatter. Nå må det nevnes at en av metodene å håndtere vikingene var med å betale de av. Store summer blir nevnt ofte igjennom tiden for å unngå plyndringen. Angrepene i 997 og 998 var etter en toårs fredsperiode.³³ I motsetning til tidligere angrep så

³¹ Winroth 2014: 71

³² Winroth 2014: 71

³³ Stenton 1947: 373

dro ikke vikingene hjem da de hadde fylt seg opp med skatter. Denne gangen kom vikingene forbrett på å plyndre i en lengre sammenhengende periode. Dette vises i år 997, hvor de systematisk angrep sted etter sted. I år 998 så angrep de Dorset og tok provisjoner fra Hampshire og Sussex. Kent ble angrepet i år 999, før vikingene i år 1000 dro til Normandie.³⁴ Denne rekken med systematiske angrep demonstrerer hvor vellykket vikingene var med hit-and-run taktikken. Som angelsaksiske krønike sier om år 998, så ser man at vikingene var for raske sånn at forsvareren ikke rakk å mobilisere et forsvar eller for å fange dem før de allerede var borte. Vikingene sin overlegene taktikk og målrettede angrep for å sikre rikdom hjelper de med å kunne unngå store slag. En nøkkeloppførsel i følge Winroth hvor han presiserer at vikingene ikke var interessert i å krige for å krige.³⁵ Fokuset til vikingene var mest rikdom til minst tap.

Hvorfor angrep de?

Alle disse angrepene kommer tilbake til to faktorer, rikdom og ære. Vikingene angrep klostre og små byer for å stjele med seg det de kunne og dro, helst før de måtte i kamp mot en form for hær eller styrke. På lik linje med krig i dag, så var krig og slag risikabelt og et herk, det var ikke ønskelig å gå inn i et stort slag man ikke kunne garantere en seier.³⁶ Men allikevel så har vikinger et sterkt rykte om at de lever for å slåss og vil aldri gi seg i en kamp. De ville vinne stort med å angripe svake eller ubeskyttede mål i et overraskelses angrep fra havet eller elver.³⁷ En hit-and-run taktikk. Da vikingene ankom Friesland med 252 skip forlanget de betaling for å unngå å ødelegge, noe de fikk så de dro videre.³⁸ Vikingens hensikt med plyndringen er i noen grad forvrengt. For det er ikke tvil om at en stor motivasjon for dem var gull og sølv, hvor av deres motsigende religiøse grunner er i noen grad over estimert. Det er mulig å se at vikingene kunne ha en religiøs agenda, bare se på hva de gjorde mot hvem så virker det åpenbart. Da man ser i Friesland, Flandern og Brabant. Der antallet kirker som ble brent og plyndret på 800-tallet var opp til tusenvis.³⁹ Allikevel er det tydelig hva formålet var, ifølge britisk historiker Donald Logan, formålet til vikingene var kun å plyndre og røve og hadde ikke en religiøs grunn.⁴⁰ Dette støttes også av Winroth i the age of the vikings, om at

³⁴ Stenton 1947: 373

³⁵ Winroth 2014: 33

³⁶ Winroth 2014: 33

³⁷ Clarke & Johnson 2015: 41

³⁸ Nelson 1991: 74

³⁹ Ustvedt 2004: 109

⁴⁰ Ustvedt 2004: 109

det var til vikingenes største interesse å kunne skaffe seg skatter uten å sloss et stort slag. Da kamper er farlige og ikke nødvendige for at vikingene skulle nå deres mål.⁴¹ Vold for vold skyld var ikke noe vikingene praktiserte.⁴² Sawyer forteller at det var i all hovedsak skatter som sto fremst på listen til vikinger da de angrep og ikke noe religiøse grunner. Det er viking å ikke legge for mye vekt på den religiøse forskjellen mellom den første generasjonen av vikinger og deres offer. De første vikingene var hedninger, men å sette det som en grunn til at vikingene plyndret klostre blir på mange måter feil.⁴³ Klostre og kirker var ikke immun for å bli plyndret av andre kristne heller. Vikingenes hovedmål var å anskaffe rikdom, noe kirkene og klostrene hadde en del av. Som en bonus så var de ikke tungt bevoktet.

Dog så har det vært nevnt om vikinger som dreper kristne fordi de var kristne. For selv om fokuset var å anskaffe rikdom, enten med gjenstander eller via bortføring, så kunne også religiøse motiver vrikle seg inn. Det fortelles om vikinger som forfulgte og drepte irer fordi de var kristne.⁴⁴ I plyndringens adrenalinfylte handling så var det vikinger som nektet å la ofrene stikke av, selv om de ikke hadde noe verdi eller utgjorde en trussel så forfulgte vikingen etter iren og drepte han. Enten om det var på grunn av et adrenalin fokus om at alle skulle dø. Eller om det var en tanke om hevn etter andre hendelser, eller et ønske om å ikke etterlate noen vitner, kanskje det var for å sende et budskap? Eller så kunne det også være overdrevet skriving av irene, for å vise hvilke barbariske menn vikingene var. For min del så er det bare spekulasjon og en kalkulert gjetting på sitt beste. Nå er det lett å se tilbake på hva som skjedde å ha en mening om at det ville være logisk å ta fanger for profitt. For å kunne selge fangene tilbake. Bare at det ikke trengte å være noe logikk i bildet da. Det var tilfeller hvor fanger ble samlet sammen og solgt som en pakke. Hvor det viser seg at det kunne være meget lønnsomt å ta fanger, selv om det ikke var en person av høy status så var det rikdom i å selge personer tilbake. Til tider var det meget lønnsomt å fange kristne fremfor å drepe dem. Dette er aktuelt da personene er av høy status. Som St-Denis i år 858 ble solgt tilbake for mer enn hva som ble gitt for å spare Paris i 845.⁴⁵ Ifølge annals of St-Bertin så var prisen Charles ga til vikingene som en bestikkelse for å sikre Paris var 7,000 lbs med sølv og gull.⁴⁶ Vikingene forlangte en utbetaling på 7,000 marks for greve Stade og hans bror i år 994.⁴⁷ I de fleste tilfeller så var

⁴¹ Winroth 2014: 33

⁴² Winroth 2014: 40

⁴³ Sawyer 1997: 251

⁴⁴ Ustvedt 2000: 79

⁴⁵ Sawyer 1997: 252

⁴⁶ Nelson 1991: 60

⁴⁷ Sawyer 1997: 252

beløpet betydelig mindre. Som i år 841 hvor klosteret av St-Wandrille utbetalte 26 lbs sølv for å løslate 68 personer.⁴⁸ Så konseptet i å ta fanger fordi det var lønnsomt å selge de tilbake virker mindre trolig. Når det er sagt så tok vikingene fanger, unge menn for å jobbe på gård. Det ble også en etterspørsel av unge kvinner, spesielt blant muslimene.⁴⁹ Med tiden så ble angrepene bedre organisert og oftere så ble flere og flere tatt mot deres vilje. Ustvedt skriver om at det kan være så mange som titusener som ble bortført. På mange måter så angrep vikingene med lik hensikt som for eksempel Charlemagne, for å anskaffe rikdom, bli mektigere og sterkere.

Hva gjorde de for å fortjene deres rykte?

Som vi har vært igjennom så ble det store konsekvenser for ofrene da vikingene dro på søken etter rikdom og ære. Starten på vikingene kan begynne to plasser, enten i horisonten utenfor Lindisfarne i år 793 eller som Winroth mener, i haller til høvdinge spredd rundt i Norden. For Winroth sin tanke så er det ikke ved angrepet at vikingene startet, men snarere i hallene rundt om i Skandinavia. Det var der allianser ble til og båtene ble fylt opp for å følge høvdingen sin etter skatter. Ryktet til vikingene startet som mange kjenner det som i dag etter ødeleggelsen av Lindisfarne og til stor takk til Alkuin (735-804).⁵⁰ Alkuin var født i York og var godt kjent med klosteret. Det var nok derfor han ikke kunne gi slipp med hva vikingene gjorde med klosteret. Selv et år etter så sendte han ut et brev til en engelsk biskop og biskopens prester.⁵¹ Hvor han presiserer hvor vulgært dette angrepet var om at presters blod ble tilsølt på hellig jord.⁵² Han befant seg på den tiden i Aachen i keiserens hoff da han var Charlemagne sin lærer og venn.⁵³ Angrepet på Lindisfarne var ikke det første angrepet, men med stor entusiasme fra Alkuin så er angrepet nedskrevet i verdenshistorien som starten på vikingferden. Merkelig nok så blir angrepet beskrevet som noe med Gud å gjøre, en form for straff eller en dommedag. Alkuin kom tydelig ut om at han mente at det var en straff fra Gud. Gud sendte vikingene fra havet for å straffe dagens England folk for deres synder. Der blir det tatt inn at engelskmennene hadde stjålet, drept, løyet og horet i hopetall og derfor måtte Gud straffe dem.

⁴⁸ Sawyer 1997: 252

⁴⁹ Ustvedt 2004: 216

⁵⁰ Ustvedt 2004: 63

⁵¹ Ustvedt 2004: 63

⁵² Ustvedt 2004: 63

⁵³ Ustvedt 2004: 63

I Irland er ikke historien noe anderledes. Vikingene kom i land i Irland først i år 795.⁵⁴ Karakteristiske trekk for vikingene i Irland er lik som i England. Lynangrep fra havet hvor de dro like fort som de kom. Angrep klostre og andre plasser langs kysten og tok med seg noen slaver.⁵⁵ Arkeologiske funn med karbon-14 datering legger tiden hvor de startet å overvintre i Irland til tidlig/midten av 800-tallet.⁵⁶ Et eksempel som passer for å forklare vikingenes aktivitet i Irland er om klosteret på øya Iona mellom Irland og Skottland. For i år 802, 806, og 825 ble klosteret angrepet, plyndret og brent/ ødelagt. I 802 var det bygget av tre og det ble brent ned til ingenting. I år 806 var det bygget opp igjen, men ble angrepet hvor 68 munkere ble drept da de forsøkte å stikke av med kirkegullet. De ble stoppet av vikingene ved en hvit sandstrand som i dag kalles Martyr's bay. Etter denne massakren så ble kirkens stilling i området svekket, men de munkene som var igjen bygget opp kirken igjen bare denne gangen av stein. I år 825 kom vikingene igjen, de brøyt seg inn i kirken mens messen pågikk. De hugget ned de munkene som var der.⁵⁷ Denne historien er en gjenganger når det kommer til viking angrep i Irland. En rekke med nådeløse angrep som kunne komme tett på eller så kunne det gå mange år imellom.

I Frankerriket var det en litt annen historie, vikingene angrep ikke på fult før etter Charlemagne sin død i 814.⁵⁸ Ustvedt skriver om en historie ved frokostbordet til Charlemagne da han først så vikingskip seilte forbi kysten av Gallia Narbonensis, fortellingen kommer av Charlemagne sine biografer, Einhard og Notger. Poenget jeg vil fokusere på er at det var visstnok etter denne hendelsen av Charlemagne beordret byggingen av befestninger ved den frankiske kysten, ved havnene og ved elveåpningene. Disse befestningene var bemannet og utrustet som vaktårn med varsellamper. Effekten av befestningene er i alle fall etter min oppfatning fra hva Ustvedt skriver, var minimal. Altså at de kan ha vært en faktor i at vikingene ikke angrep tidligere, men etter år 814 så var de blitt bortglemt og startet å falle fra hverandre.⁵⁹ Det var etter Charlemagne sin død at vikingene kom som et uvær. Det var lite tvil om at vikingene var klar over konsekvensene og muligheten etter Charlemagne sin død. Vikingene var en pest og plage for innbyggeren i store deler av Europa, men var de alene i å plyndre og yte vold mot andre?

⁵⁴ Clarke & Johnson 2015: 41

⁵⁵ Clarke & Johnson 2015: 42

⁵⁶ Clarke & Johnson 2015: 42

⁵⁷ Ustvedt 2004: 52-53

⁵⁸ Ustvedt 2004: 105

⁵⁹ Ustvedt 2004: 105

Del 2 - Var vikingen alene?

Vold i Nord-Afrika

Vi har nevnt England og Spania som arenaer for vold, krig og død. Videre skal vi se på Charlemagne. Men aller først ønsker jeg å vise til krig i Spania. Som nevnt så ble dagens Spania invadert av en muslimsk berber hær i år 711, ledet av Tariq/Tarik.⁶⁰ Da erobringen av den iberiske halvøya er ingen ting annet enn en voldelig affære, så ønsker jeg å rette fokuset på Nord-Afrika. For de som bebodde Nord-Afrika da var folket Berbers. De ble angrepet, plyndret og drevet bort fra hjemmene sine av arabere etter angrepet av da Okba-ben-Nafi grunnlag Kairouan for å bli et fort for Islam i år 670.⁶¹ Der drev muslimene med plyndretokter fra.⁶² I et samlet slag fra Berbers og fra Bysants så faller befestningen til Berber hender. De berberne som hadde konvertert gikk fort tilbake. De arabiske troppende faller tilbake til Barka hvor de ble massakrert av Bysantiske tropper som går til land landet der med båt i 687.⁶³ Etter mye frem og tilbake så fall Karthago i 698 til arabiske tropper, som endret navn til Tunis. Barberne hadde samlet seg under en mystisk dronning Kahina. Som ble fanget og drept på Aures fjellet, hennes hode ble sendt til kalifen. Det følgende året tok araberne og erklærte Afrika som deres. Musa Ibn Nosair underlag seg Marokko og påtvang islam på berberstammene.⁶⁴ Grunnen til at jeg tok med, mer eller mindre, hele hendelsesforløpet om kampen for Nord-Afrika, er fordi de illustrerer en kaotisk tid, med vekslende «eierskap», massakre og vold. Dette viser til hvilken verden vikingene kommer til. Fordi med Marokko sikret til araberne og islam så leder det opp til flere steder en kamp om territorier. I dagen Spania, sør i Frankrike og i Sicilia. Dette tjener også som et godt eksempel på at under slike militære kampanjer så vil det komme frem vold. Enten på befolkningen, militæret eller enkeltpersoner. Som med dronning Kahina som ble drept og halshugget, eller befolkningen i Kairouan som konverterte tilbake da araberne ble jaget ut. Det kan lett tenke seg at de konverterte til islam av frykt for konsekvensene om de ikke konverterte. Dette var noen hendelser som illustrerer volden i vikingtiden uten at vikinger var innblandet. Slike eksempler

⁶⁰ Pirenne 1968: 155

⁶¹ Pirenne 1968: 154

⁶² Pirenne 1968: 154

⁶³ Pirenne 1968: 154

⁶⁴ Pirenne 1968: 155

er det flere av. Et annet eksempel på vold kommer fra Frankerne under ledelse av Charlemagne. Frankerne var et krigersk folk som var ivrige til å legge naboene under seg.⁶⁵

Vold i Sentral-Europa

For å kunne sette vikingene i tråd med tiden rundt dem og for å vise at vikingtiden var en brutal tid, også for de som ikke møtte vikingene. På lik linje med vikingene så var en metode å anskaffe seg rikdom på var med bruk av vold. Charlemagne sin metode for å anskaffe seg rikdom på var på mange måter lik som vikingene. Måten å få anskaffe seg stor rikdom på var for en keiser, konge eller høvding gjerne med to metoder. Enten via erobring for å kunne presse rikdom ut av folk. Eller via å motta avgift fra naboene. Så enten betalte naboene av Frankerriket en skatt, eller så kunne de risikere at de ble det neste målet for en militær kampanje.⁶⁶ I Frankisk krønike ble det notert en regelmessig betaling av hertug Salomon av Bretons. Andre nabo stater av Frankerriket som ikke betalte ble mål for militær aksjon. Dette var tilfellet i kongerike Lombardia, nord i dagens Italia. Også i år 774 etter en militær kampanje for bytte i Saxony. Og i år 796 da den frankiske hæren angrep byen Pannonia i Ungarn, der fikk de med seg store verdier i skatter.⁶⁷ Alle disse blodige kampanjene er nedskrevet i «royal frankish annals». Hvor det ikke er skambelagt i det minste. Der skrever de det med stolthet over hva den frankiske hæren gjorde, og hva de fikk til mot deres fiender. De som fikk det verst, var Sakserne i dagens Tyskland. Et eksempel av dette var i år 774 hvor Charlemagne sendte hæren sin inn i Saxony hvor de, «with fires and pillaging devastated everything, ...» (Winroth. 2014. s 42). Videre så tar Royal Frankish annals for seg en hendelse i år 782 hvor Charlemagne beordret henrettelsen av 4500 Saksere.⁶⁸ Det er allikevel vikingene som sitter igjen med rykte som blodtørstige barbarer som bare ville drepe og plyndre, mens Charlemagne blir sett på som en grunnlegger av Europa. Dette blir vist i dag med at EU oppkalte en av de største administrative bygningene i hans navn.⁶⁹

⁶⁵ Barbero 2004: 43

⁶⁶ Winroth 2014: 41

⁶⁷ Winroth 2014: 42

⁶⁸ Winroth 2014: 42

⁶⁹ Winroth 2014: 42

Vold på de britiske øyer.

Det må ha vært grusomt for beboerne på de britiske øyer da vikingene kom og plyndret, men det var langt i fra en fredelig plass før vikingene kom. Dette er klart i angelsaksiske krønike hvor det er flere tilfeller av blodige sammenstøt mellom angelsakserne og Wales. Et eksempel på dette var i år 614 da Cynegils og Cwichelm utkjempet et slag på fjellet Bea hvor de drepte 2065 «Welsh» folk.⁷⁰ Lik som i år 606 da Æthelfrith ledet en hær til Chester, hvor ubeskrivelig mange Welsh folk ble drept. Da ble det også drept 200 prester som hadde kommet for å be for den Wales sin «raiding-army».⁷¹ Wales blir nevnt ofte, blant annet at de tapte slag som kostet de stort. Jeg refererer til dagens land Wales nå fordi jeg ikke finner en bedre begrep på folk i Wales. I angelsaksiske krønike blir de skrevet som «Welsh».⁷² Det er verd å legge merke til at selv ikke prestene var urørlige, Da de ba for den tapende siden og prestene måtte betale med livet sitt for det. En stor del av angelsaksiske krønike før vikingene kom omhandler i all hovedsak tre ting, monarker som dør og hvem som overtar tronen, noe med presteskapet. Enten om de reiser på pilgrimsreise eller om de bare reiser rundt i landet. Og til slutt så handler det om vold, krig og slag som blir utkjempet. Dette var på ingen måte en voldsfredet tid for beboerne på de britiske øyene. Denne perioden er preget av mye vold. Om det var på de britiske øyer, om det var Charlemagne sin hær i Europa eller arabere i Nord-Afrika som kriget. Å gi vikingene monopolet på vold eller å sette de som eksemplet på vold på den tiden er på mange måter feil. Da så å si alle folk fra flere plasser rundt omkring Europa var voldelige på en eller annen måte. På flere måter så var vikingene en god representant for hva denne tiden var, kaotisk. Vikingene var både handelsmenn, kolonister og utforskere. Handlingene til vikingen kan på flere punkter sammenlignes med Charlemagne. Både med hvorfor og hvordan. Som vi har vært igjennom så var hovedgrunnen til at vikingene plyndret var for å anskaffe rikdom, dette ga de prestisje og status. Dette ledet til at flere krigere fulgte den høvdingen som gjorde det bra. Denne veien ledet til skapelsen av kongeriker i Skandinavia, hvor de ble etablert av vold.⁷³

⁷⁰ Swanton 2000: 22

⁷¹ Swanton 2000: 22

⁷² Swanton 2000: 22

⁷³ Winroth 2014: 44

Del 3 – Diskusjon, argumenter og meninger

Forskjeller og likheter

I en oppgave om vikingenes rykte så kommer man seg ikke unna å sammenligne, jeg har tidligere nevnt om Charlemagne og hans erobring i Sentral-Europa, og som Winroth er innom så er det mange likheter mellom Charlemagne og vikinger. Da Charlemagne sin hær plyndret Pavia, hovedstaden i Lombard i år 774 så ga han alt av skatter til hæren.⁷⁴ Så med andre ord så delte Charlemagne på rikdommen med sine menn for å sikre deres trofasthet, på lik linje med en vikinghøvding.⁷⁵ Dette gjaldt også for en vikinghøvding, da vikinghøvdingen trengte å være vellykket på plyndringen om han skulle få flere følgere og krigere. Da ingen ville følge en som ikke klarte å bringe hjem skatter. Deres likheter slutter ikke med å kjøpe trofasthet, men også med deres grusomhet. For vikingtiden kunne være en grusom tid. Hvor soldater kunne være en stor beskyttende kraft eller den største trusselen. Vikingene var blant dem som angrep by etter by, landsby eller landsby og ikke minst klostre og kirker. Fra disse angrepene er det historier om massakre og nedslag av ubevæpnede uskyldige som var på feil sted til feil tid. Det samme kan bli sagt om Charlemagne også, hans hær som gikk løs på sakserne, hvor de drepte og plyndret. Den store forskjellen mellom Charlemagne og vikinghøvdingene er at vikingene angrep de som hadde monopol på skriving og dokumentering, Charlemagne som nevnt tidligere blir nevnt som er stor mann etter angrep rundt omkring i Europa. Vikingene på den andre siden blir sett på som barbariske og blodtørstige. Vikingenes sitt rykte kommer fra hva de gjorde og spesielt hvem de gjorde det mot. For som det ble skrevet om tidligere så var ikke frankerne eller engelskmennene noe spesielt snillere mot andre enn hva vikingene var. De drev på med plyndring, lemlesting, masse henrettelser, bortføring og mer. Som Winroth skriver så er en betydelig forskjell mellom Charlemagne og vikingene er i kvantitet på skattene de plyndret til seg. Charlemagne hadde ressursene og muligheten til å plyndre mer enn vikingene kunne forestille seg.⁷⁶ Vikingene kan ikke sammenlignes med skalaen Charlemagne gjennomførte handlingene på. Karolingerne sin inntekt via skatter var uforutsigbart, men viktig og stor.⁷⁷ En voksende virksomhet på denne tiden var slaver, som nevnt på side 15. Slaver var attraktivt for vikingene ettersom det alltid var en etterspørsel for slaver. Både Bysants og kalifatet hadde behov for påfyll av slaver. Bysants var ikke sterk nok til å ta krigs fanger til slaver, som de tidligere hadde gjort etter fremveksten av det islamske

⁷⁴ Winroth 2014: 43

⁷⁵ Winroth 2014: 43

⁷⁶ Winroth 2014: 43

⁷⁷ Reuter & Nelson 2006: 232

kalifatet på starten av 600-tallet. Det samme kan bli sakt om Kalifatet på slutten av 700-tallet etter deres store ekspansjon.⁷⁸ Vikingenes affære i slavehandelen er ikke en nyhet, det var etablerte slave havneporter rundt omkring Europa.⁷⁹ Mye tyder på at store deler av slavehandelen var sentrert i Øst-Europa samt havnebyer i Middelhavet, som Marseilles og Venezia.⁸⁰ Grunnen til at jeg tar opp dette er for å demonstrere at vikingene verken startet med slavehandel heller ikke var alene. Dette viser til et nettverk av slavehandel som har foregått en stund. Charlemagne og andre karolingere hadde tatt folk og solgt de til slaveri fra tidlig 700-tallet fra øst-grensen av deres rike, sakserne.⁸¹ Etter at vikingene plyndringstokter ble større og mer organisert så ble det også aktuelt å ta flere fanger som skulle bli solgt som slaver. Slavehandelen for karolingerne og under Charlemagne utgjorde en bemerkelsesverdig profitt under krigføringen. Blant de som ble solgt som slaver var det også kristne.⁸² En stor del av deres inntekter kom fra militære kampanjer, plyndretokt. Deres plyndretokt var til for å anskaffe rikdom til keiserriket som var essensielt for å holdet riket vedlike.⁸³

Tanker om forfatterskap

Et voksende «problem» jeg hadde under denne oppgaven var å stole på kildene mine. Jeg ville helst dobbel og trippen sjekke alt, men innså fort at det har jeg ikke tid til for da ville jeg aldri bli ferdig. Jeg hadde denne tanken med meg under hele skriveprosessen om hvor kilden kom fra og i hvilken kontekst er den skrevet. Eldre kilder, annaler og krøniker er sagt å være propaganda og til lite nytte, min opplevelse med annalen og angelsaksiske krønike var et rett frem dokument som tar for seg handlingene, som et handlingsreferat. Jeg hadde vanskeligheter med å se propagandaen, men var klar over at den var skrevet av ofrene til vikingene og regnet med at vikingene ikke kom frem i et godt lys. Det er ikke noe nytt at de som kan redigere eller kontrollere historien gjør det for sin fordel, om det så er bevist eller ikke. Så det ligger alltid et aspekt om hvor sannferdig bildet er? Er det overdrevet? Hva ble ikke med og hva er rett å slett en løgn? Dette er og vil være et problem, spesielt når man jobber med historie som skjedde for så lenge siden. Når det kommer til angelsaksiske krøniken så har det ikke virket som noe propaganda, mer som en gjenfortelling. Det var de

⁷⁸ Winroth 2014: 116

⁷⁹ Winroth 2014: 116

⁸⁰ Winroth 2014: 116

⁸¹ Winroth 2014: 118

⁸² Reuter & Nelson 2006: 233

⁸³ Winroth 2014: 44

fåfall av ganger hvor jeg fikk opp øyene for at dette var skrevet med en hensikt i hodet. År 793 var et av årene som virker overdramatisert for å sette en avstand mellom dem og vikingene. Beskrivelsen av angrepet på Lindisfarne er tatt fra en japansk tegneserie. Hvor det er hungersnød, lynnedslag og flammedrage flyr over himmelen. Skrevet slik for å sette stemningen for hva som kommer. En apokalyptisk scene. Når det er sagt så er det flere steder som nevner om at de gamle tekstene er ikke til å lese rett frem, de er skrevet med en hensikt og leseren må forstå tiden de ble skrevet i for å kunne se teksten for hva den er. De mer moderne bøkene jeg her les, har tatt en splittet stilling ovenfor vikingene. Et balansert syn eller et syn som tilsier at vi tar for lett på vikingenes handlinger.

Problem med problemstillingen?

Før jeg kommer til slutten så finner jeg meg nødt til å anerkjenne et «problem» med oppgaven. Min antagelse fra starten av oppgaven var at vi i dag ser på vikingene som noen barbariske villmenn, og at det var det generelle synet fra alle. Etter å ha gått igjennom mange kilder, nye som eldre så er ikke det nødvendigvis alltid tilfellet. Først av alt så viser mange en stor fasinasjon og interesse for vikinger, som jeg nevnte i starten av oppgaven. Dette baserer jeg ut ifra at serier, spill og filmer som omhandler vikinger er i en stigende trend. Det virker som at det er greit at vikingene var som de var, det var jo tross alt veldig lenge siden. Videre så er vikingene representert med et balansert syn i mye av den moderen litteratur jeg har tatt i bruk. Hvor de blir presentert som den kjente vikingen som er voldelig og blodig, men også som de som utforsket, handlet og var bønder. Kanskje var det feil av meg å anta fra første stund at vi så på vikinger likt og at det synet var av barbarisk opprinnelse. Ustvedt setter «takken» for denne tanken om en mildere viking til diktet «vikingen» i år 1811.⁸⁴ Det var den 30. april 1811 da over tusen år med å skrive nedlatende og negativt om de voldelige røveriske krigerne tok slutt. Diktet ble tatt imot med en stor applaus. Diktet var en lovprisning om vikinger aldri hør maken til før.⁸⁵ For Ustvedt så er dette et farlig falsum om vikinger. Han mener det nekter deres ofre et ærlig bilde av lidelsen ofrene opplevde under vikingene.⁸⁶ Denne helomvendingen gir et falskt bilde av hva vikingene aldri har vært, «De var først og fremst slåsskjemper, hensynsløse og ubarmhjertige røvere som ikke kan tjene noen som helst som ideal eller forbilde.» (Ustvedt. 2004. s. 305) Kanskje problemstillingen min er rettet mot

⁸⁴ Ustvedt 2004: 251

⁸⁵ Ustvedt 2004: 251

⁸⁶ Ustvedt 2004: 305

riktig ende av spørsmålet allikevel, eller så tjener oppgaven det formålet i å få flere til å rette seg inn på samme kurs. Tar vi for lett på vikingenes handlinger? For som Donald Logan spør om så kan ingen være i tvil om hvor voldelige vikingene var etter å ha lest kilder fra 800-tallet fra enten England, Frankrike eller Belgia.⁸⁷ For han så er det ikke et spørsmål om de var voldelige villmenn, men snarere om hvor voldelige de var. Han slår fast at de var kaotiske villmenn fra starten av. Som at fra 1811 av skjedde det en mykgjøring av historien til vikingene for å tjene skribenten sitt formål. Ustvedt argumenterer for at grunnen til av svenskene tok til å «omskrive» vikingene kom fra at de var usikre på nasjonens fremtid.⁸⁸ Etter å ha mistet Finland til russerne så vokste behovet for å bygge de nasjonale verdier og styrke en historisk bevissthet.⁸⁹ Dette ble gjort med å trekke linjer og bygge idealer fra tidligere, nettopp vikingene. For å vise til en storhetstid, bare at da måtte storhetstiden være «mildere» enn sannheten, av åpenbare grunner.

Barbariske villmenn?

Problemstillingen min var å se på om vikingene var de barbariske villmennene som vi har de til å være. På mange måter skuffer de ikke. Det er ikke noe som skulle si at vikinger hadde tendenser og øyeblikk hvor de var barbariske. Når det er sagt så var ikke vikingene alene på denne tiden for å være barbariske, i alle fall etter vår standard i dag. Som jeg nevnte tidlig i oppgaven så stoler jeg ikke fullt ut Alkuin og hans meninger, da de virker veldig utstrakt og overdrevet. Uansett så gir ordene hans en formening om hvordan tilværelsen var da. Så når Alkuin kommer med utsagn om hvordan engelskmennene har oppført seg og at det er grunnen til at Gud sendte vikingene så er det for min del verdt å nevne her. En tilværelse som blir beskrevet som «Menneskene i England hadde syndet langt mer enn godt var, de hadde horet og stjålet, voldtatt og løyet over en lav sko.» (Ustvedt. 2004. s.64) Frankerne var heller ikke mer sivilisert. Et eksempel fra Annals of St-Bertin er om en mann i Lent, (nord for dagens Lyon i Frankrike) som ble dømt til døden etter å ha seksuell omgang med en hest.⁹⁰ Han ble brent levende. På en side så viser det at de ikke godkjente alt som skjedde, at man ikke skulle ha seksuell omgang med dyr, som er i god tråd med dagens tanker. På den andre siden så viser dette både at det fantes de som var usiviliserte blant frankerne også, samt så viser det en grusom død som straff. I alle fall etter dagens standard, men om alt etter dagens standard så

⁸⁷ Ustvedt 2004: 305

⁸⁸ Ustvedt 2004: 253

⁸⁹ Ustvedt 2004: 253

⁹⁰ Nelson 1991: 63

vil mange hendelser i historien virke fremmed og feil. Når det kommer til vikingene som barbariske villmenn så er det få som vil vær i tvil, men vil man kunne definere vikingene som barbarer?

Avslutning

Da har vi vært innom det generelle om vikinger. Om hva andre tenkte om Skandinavene før vikingtiden for å se på hvordan vikinger fikk det rykte de fikk, om hva de gjorde. Alt fra angrep i England, Irland, Friesland og i Frankerriket. Har sett på hva som kan knyttes til vikingenes suksess med båt teknologi og byggekunsten til deres hastighet med hit-and-run taktikk. Vi har vært innom hvorfor vikingene angrep, og konsekvensene av deres angrep. Søken etter rikdom og ære kommer i mange former, om det er via vold, rykte eller å selge slaver så tok vikingene å gjorde så å si alt for å anskaffe seg rikdom. Jeg har også sett litt nærmere på ikke-vikinger aktivitet rundt vikingtiden. Dette for å se væremåten på andre for å bedre kunne sammenligne vikingenes barbariske oppførsel med deres «like» menn på den tiden. Da har vi vært innom Sentral-Europa med fokus på Charlemagne, sett på hendelser på de britiske øyer, samt sett på utviklingen i Nord-Afrika og den iberiske-halvøya.

Hovedpoenget med oppgaven min var å se på vikingenes rykte som barbariske, villmenn og i hvilken grad det stemmer. Grunnen til at jeg har sett på ikke-vikinger i en avskiltet del er for å lettere kunne vise til datidens handlinger for å kunne sette vikingenes rykte i kontekst med vikingtidens voldelige tid. For en del er å se konsentrert på vikingene, men det betyr lite om man ikke setter det i kontekst med datidens vold. Når det er sagt så var vikingene veldig voldelige og med denne volden kan bli sett på som barbariske. Dette er da ikke hele fortellingen, som det er med de fleste temaer så er det mer enn et ja eller nei. For mange av forfatterne av bøkene jeg tok for meg, så har de et balansert syn på vikingenes vold, med unntak i Ustvedt og muligens Donald. De peker på den voldelige historien til vikingene. Den jeg har brukt fra både Winroth, Sawyer og Clarke & Johnson viser en annen side av vikingene. Hvor av Ustvedt presenterer «det ene synet» hvor vi ikke må la oss lure eller glemme av hvilke ufysiselige handlinger som ble gjort av vikingene. Personlig finner jeg meg en plass mellom disse sidene. Jeg mener det ikke er rett å være hyperfokuset på alt det blodige vikingene gjorde for å være sannferdig, et bredere og dypere bilde vil være det beste og det er kun oppnådd når alle kantene er tatt til betraktning. En må ikke glemme det voldelige, heller burde man ikke konsentrere seg på den siden som den eneste siden og skam

legge andre som ser på de mer positive sidene med vikinger. For det er viktig å se vikingene for hva de var og ikke falle i fellen om at de ikke var så ille, eller om at vikingene ble feil representert. Samtidig så er det viktig å ikke overvurdere vikingenes aggresjon tatt i betraktning med tiden det skjedde. For det er klart at om alle i verden er voldelige så må man følge bølgen om man ikke skal bli tatt av den.

Det er ingen tvil i meg om at vikingene var voldelige, brutale og ekstreme. Altså om vikingene var så brutale som ryktet tilsier er det ikke vanskelig å se for meg. Så den siden av spørsmålet er for min del klart, ja de var hva man kan kalle barbariske og villmenn, i alle fall enkelte av dem og til vise tider. Men spørsmålet legger ikke til grunn for hva alle andre gjorde i vikingtiden. Et poeng jeg legger vekt på så er det å se vikingene i den tiden det er aktuelt. Det var flere enn bare vikingene som plyndret, drepte og skapte kaos. Da vold var et relativt vanlig virkemiddel for å sikre makt og rikdom. Jeg er et godt eksempel på et av «problemene» med vikinger i dag. Vi ser på de som voldelige menn, men tenker ikke over at det var andre som var like ille eller verre enn vikingene. En lett tenderens er å sette vikingene som voldelige barbariske menn uten å tenke på alle andre som levde da. På mange måter så har Ustvedt et poeng med å si at de var verre enn vi tror. I alle fall så blir store deler av vikingenes dårlige side ikke tenkt over da vi konsumerer alt fra filmer, bøker, spill og serier i dag. Muligens er det tanken vi skal ta fra denne oppgaven, vikingene var barbariske villmenn og det samme kan bli sagt om mange andre folkeslag fra vikingtiden.

Litteraturliste

- Barbero, A. (2004). *Charlemagne father og a continent*. London: University of California press
- Coupland, S. (2003). The Vikings on the Continent in Myth and History. *History*, 88(2 (290)), 186–203. <https://doi.org/10.1111/1468-229X.00258>
- Hjardar, K. (2020) *vikingenes største slag* Oslo: Spartacus
- Logan, D. F. (2005). *The vikings in history*. (utg.3.) New York: Routledge.
- Melville, C. & Ubaydli, A. (RED.). (1992). *Christians and Moors in Spain. Vol 3: Arab Sources*. Liverpool University Press.
- Nelson, J. L. (RED.). (1991). *The annals of st-bertin*. New York: Manchester university press.
- Reuter, T. & Nelson, J. L. (2006). *Medieval Politics and Modern Mentalities*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sawyer, P. (1997). *The oxford illustrated history of the vikings*. New York: Oxford university press.
- Skard, S. (RED.). (1932). *Jordanis Ggotesoga*. Oslo: Det norske samlaget.
- Stenton, F. M. (1947) *Anglo-saxon england (utg.2)* Oxford: Clarendon press.
- Swanton, M. (RED.). (2000). *The Anglo-saxon chronicles*. London: Phoenix press.
- Ustvedt, Y. (2004). *verre enn sitt rykte*. Oslo: Cappelen.
- Winroth, A. (2014). *the age of the vikings*. New Jersey: Princeton University press.

